CAIETELE "LUCIAN BLAGA" – "LUCIAN BLAGA YEARBOOK"
2020, XXI (1-2)
DOI:10.2478/CLB-2020-0020

GRAMATICA CRITICĂ SAU CRITICA GRAMATICII?

VALERICA SPORIȘ

Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu

Ștefan Găitănaru, *Gramatica critică a limbii române*,
Pitești, Editura Universității din Pitești, 2018, 460 pag.

Abstract: ***Gramatica critică a limbii române*** *(**The Critical Grammar of the Romanian Language**), authored by Ștefan Găitănaru, was published in 2018, at the University of Pitești Publishing House. The launch of this book took place during the National Conference on **Adaptation, Conservation and Rejection in the Evolution of the Romanian Cultural/ Linguistic/ Literary Phenomenon**, held at the Faculty of Letters in Sibiu, on May 24, 2019. The purpose of the book, mentioned by the author in the **Preface**, is to update the grammar research, emphasizing the normative aspect. Thus, we witness a descriptive-normative grammar, with a classical structure: part I - **Morphology** and part II - **Syntax**, each section comprising the description, analysis and interpretation of specific components. This Critical Grammar brings to the surface controversial aspects regarding the grammatical structure of the Romanian language, with pertinent observations and recommendations, with solid arguments, for or against, from case to case.*
Keywords: The Critical Grammar, Romanian Language, normative aspect

Gramatica critică a limbii române, scrisă de Ștefan Găitănaru, a văzut lumina tiparului la Editura Universității din Pitești, în 2018, fiind prezentată în cadrul Conferinței Naționale *Adaptare, conservare și respingere în evoluția fenomenului cultural/ lingvistic/ literar românesc* (*ACREF*), în 24 mai 2019, la Facultatea de Litere și Arte din Sibiu. Publicarea acestei noi contribuții în domeniul gramaticii românești

reprezintă rezultatul unei cercetări ale cărei semnificații merită semnalate.

Scopul cărții este precizat de autor în *Prefață*: „(…) să aducă la zi cercetarea gramaticală asupra limbii române, corelând-o cu cea din gramatica normativă și cu cea care devansează această gramatică." (p. 3), deci o *updatare* în această zonă lingvistică și o redimensionare a conținutului. O astfel de abordare formează și dezvoltă „gândirea gramaticală" (p. 3) a celor inițiați în acest domeniu de studiu.

Cartea valorifică îndelunga cercetare a autorului, dintr-o perspectivă critică, de care este nevoie nu numai în literatură, ci și în gramatică. O *gramatică critică* scoate la suprafață aspecte controversate privind structura gramaticală a unei limbi, cu observații și recomandări pertinente, cu argumente „forte" (p. 3). Reprezintă însă cartea de față o *critică a gramaticii*? Evident, nu poate fi vorba despre critica gramaticii în sine, ca știință sau disciplină lingvistică. O gramatică reprezintă un ansamblu de reguli, norme, principii care orientează metoda critică, în contextul sesizării unor „probleme" de ordin gramatical (concepte, caracteristici, clasificare etc.). Metoda critică poate fi aplicată și gramaticii: se analizează și se interpretează fenomenele gramaticale, se evidențiază și se examinează minusurile, arătându-se cauzele și indicându-se posibile mijloace de remediere.

Lucrarea de față relevă o experienţă didactică și de cercetare universitară demnă de apreciat. Avem în față o gramatică descriptiv-normativă, cu o organizare, în manieră clasică, a conținutului în două secțiuni: partea I - **Morfologia** și partea a II-a - **Sintaxa**, fiecare secțiune cuprinzând descrierea, analiza și interpretarea componentelor specifice.

Partea I prezintă teoria părților de vorbire: flexiunea nominală (substantiv, articol, adjectiv), flexiunea pronominală (pronume), flexiunea numeralului, flexiunea verbală, acestea fiind urmate de clasele de cuvinte neflexibile (adverb, prepoziție, conjuncție, interjecție). Autorul aplică „algoritmul descrierii morfologice" (p. 9): definiție (semantică, morfologică, sintactică și contextuală), clasificare conform anumitor criterii, flexiune, dacă este cazul (categorii gramaticale specifice și nespecifice).

Partea a II-a detaliază unitățile și relațiile sintactice, precum și părțile de propoziție principale și secundare, alături de corespondentele acestora la nivel propozițional (așa-numitul *izomorfism al nivelurilor sintactice*).

Cu ochi critic, Ștefan Găitănaru semnalează și examinează anumite elemente controversate, ocurente la nivel gramatical, generate de eterogenitatea interpretărilor. De exemplu, în ceea ce privește

denumirea de *analiză morfo-sintactică*, autorul apreciază că ar trebui reconsiderată, preferând să o numească *analiză gramaticală*. Referitor la vocativ, propunerea este de a regândi afirmația conform căreia vocativul este definit drept caz lipsit de funcție sintactică, subliniindu-se faptul că acesta nu are întotdeauna doar rol sintactic. Autorul face distincția între cuvânt–*lexem* și realizarea sa concretă–*alolexem* și argumentează necesitatea recuperării termenului *sintem* din punct de vedere semantic, definit ca unitate funcțională minimală a nivelului sintactic, prin comparație cu sintagma – unitate relațională minimală – și cu paragraful – unitatea textuală minimală. Unii lingviști evită să vorbească despre unitatea fundamentală a nivelului sintagmatic, rezumându-se la a enumera, în mod ierarhic, o serie de unităţi care aparţin acestui compartiment al gramaticii. Alte probleme controversate asupra cărora se oprește autorul privesc: distincția: *cuvânt – parte de vorbire – clasă lexico-gramaticală*, morfologia ca „știință a cuvântului" (p. 6), clasa articolelor în limba română, relația coreferențială (apozitivă), cazul subiectului, predicatul complex, predicativitatea/ nepredicativitatea „modurilor" nepersonale (p. 332) etc.

Îmbinarea de erudiție, temeritate investigativă, simț lingvistic și spirit critic conferă cărții o notă originală în peisajul lingvistic autohton. Cu modestie, autorul își consideră creația „în mare măsură perfectibilă" (p. 3). *Perfectibil* este un termen legat de *dinamică*, de *evoluție*, de ceea ce înseamnă *a tinde spre perfecțiune*. Gramatica nu este perfectă, însă nici imperfectă. În esență, nu există carte perfectă, așa cum nu există nici carte inutilă. Fiecare ne învață cel puțin o lecție.

Gramatica critică a limbii române se adaugă contribuțiilor valoroase ale lui Ștefan Găitănaru în domeniul gramaticii românești. În semn de prețuire, colegii de la Universitatea din Pitești i-au dedicat un volum omagial, intitulat *Studii de filologie. In honorem Ștefan Găitănaru* (coordonatori: Liliana Soare, Adrian Sămărescu, Adina Dumitru), care a fost publicat în 2016.